

2016

Závěrečná správa

Kontrola postupu pri odstraňovaní environmentálnych zát'aží
v Slovenskej republike

Závěrečná správa

Kontrola postupu pri odstraňovaní environmentálnych zát'aží v Slovenskej republike

PREDKLADÁ

Ing. Karol Mitrík, predseda
Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky

VEDÚCI KONTROLNEJ AKCIE

Ing. Igor Blaško

Bratislava, január 2017

OBSAH

ZOZNAM SKRATIEK A SKRÁTENÝCH POMENOVANÍ.....	4
ZOZNAM TABULIEK	4
ZOZNAM GRAFOV	4
ZHRNUTIE	5
1 CIEĽ KONTROLNEJ AKCIE	6
2 RÁMEC KONTROLNEJ AKCIE.....	6
2.1 ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA.....	7
2.2 VÝKON KONTROLY	8
3 ZISTENIA A ODPORÚČANIA.....	8
3.1 PODSTATNÉ ZISTENIA	8
3.2 POSTUP NKÚ SR.....	12
4 REAKCIA KONTROLOVANÉHO SUBJEKTU.....	12
5 TÍM KONTROLÓROV.....	12
ZÁVER.....	13
KONTAKT	13

ZOZNAM SKRATIEK A SKRÁTENÝCH POMENOVANÍ

SKRATKA A SKRÁTENÉ POMENOVANIE	VÝZNAM
EF	Environmentálny fond
Environmentálny zákon	Zákon č. 409/2011 Z. z. o niektorých opatreniach na úseku environmentálnej záťaže a o zmene a doplnení niektorých zákonov
EÚ	Európska únia
EZ	Environmentálna záťaž
Geologický zákon	Zákon č. 569/2007 Z. z. o geologických prácach v znení neskorších predpisov
IS	Informačný systém
KF	Kohézny fond
MDaV SR	Ministerstvo dopravy a výstavby SR
MH SR	Ministerstvo hospodárstva SR
MO SR	Ministerstvo obrany SR
MPaRV SR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
NFP	Nenávratný finančný príspevok
NKÚ SR	Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky
OP ŽP	Operačný program životné prostredie
PHM	Pohonné hmoty a mazadlá
SAŽP	Slovenská agentúra životného prostredia
SIŽP	Slovenská inšpekcia životného prostredia
SR	Slovenská republika
ŠGÚDŠ	Štátny geologický ústav Dionýza Štúra
ŠPS EZ (2010 – 2015)	Štátny program sanácií environmentálnych záťaží (2010 – 2015)
ŠR	Štátny rozpočet

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka č. 1: Zdroje krytia finančných výdavkov na riešenie problematiky EZ v období rokov 2010 až 2015 ..7

ZOZNAM GRAFOV

Graf č. 1: Finančné prostriedky poskytnuté na riešenie problematiky EZ v rámci MŽP SR a MO SR v objeme 76,0 mil. eur na projekty podporené z OP ŽP v rokoch 2010 až 20157

Graf č. 2: Plnenie zodpovednosti príslušných ministerstiev za odstraňovanie EZ; finančné prostriedky poskytnuté v rámci OP ŽP a počty sanácií vykonaných v rokoch 2010 až 2015.....9

ZHRNUTIE

NKÚ SR vykonal kontrolu postupu pri odstraňovaní environmentálnych záťaží v Slovenskej republike na MŽP SR, ktoré je gestorom riešenia problematiky EZ v SR.

NKÚ SR skontroloval plnenie programových opatrení ŠPS EZ (2010 – 2015), ktorý bol vypracovaný ako strategický dokument pre systematické odstraňovanie environmentálnych záťaží v SR. ŠPS EZ určil rámcové úlohy a opatrenia na postupné znižovanie negatívnych vplyvov EZ na zdravie človeka a životné prostredie.

ŠPS EZ (2010 – 2015) je členený na 5 cieľov a 125 programových opatrení.

NKÚ SR preveril plnenie piatich cieľov, v rámci

ktorých bolo preverených stodvadsaťpäť programových opatrení ŠPS EZ (2010 – 2015) so zameraním na zlepšenie manažmentu EZ, na identifikáciu a prieskum pravdepodobných EZ, na prieskum EZ, na sanáciu EZ a na monitoring EZ. Ciele vyhodnotil samostatne, podľa aktivít systematického odstraňovania EZ vo forme prijatých programových opatrení rozdelených do troch časových horizontov: krátkodobého časového horizontu 2010 až 2011, strednodobého časového horizontu 2012 až 2015 a dlhodobého časového horizontu 2016 a viac. Každý časový horizont určil postup prác v oblasti riešenia EZ, odhad ich finančnej náročnosti aj finančné zdroje krytia výdavkov, ktoré mohli byť využité na riešenie problematiky EZ.

NKÚ SR sa počas kontroly zameril na:

- a) *plnenie cieľa č. 1 – Zlepšenie manažmentu EZ*, ktorý obsahoval päťdesiatdeväť programových opatrení, zameraných na podporu legitimity politiky EZ, prevádzkovania IS EZ, zvyšovania zodpovednosti príslušných rezortov za odstraňovanie EZ a na posilnenie orgánov štátnej správy a odborných organizácií pre oblasť EZ;
- b) *plnenie cieľa č. 2 – Identifikácia a prieskum pravdepodobných EZ*, ktorý obsahoval trinásť programových opatrení, zameraných na identifikáciu pravdepodobných EZ a na realizáciu prieskumu pravdepodobných EZ;
- c) *plnenie cieľa č. 3 – Prieskum EZ*, ktorý obsahoval osemnásť programových opatrení, zameraných na podrobný geologický prieskum, na vypracovanie rizikovej analýzy EZ, na vypracovanie auditu EZ a na vypracovanie štúdie uskutočniteľnosti sanácie EZ;
- d) *plnenie cieľa č. 4 – Sanácie EZ*, ktorý obsahoval pätnásť programových opatrení, zameraných na realizáciu sanačných prác a na povoľovanie a kontrolu realizácie sanačných prác;
- e) *plnenie cieľa č. 5 – Monitoring EZ*, ktorý obsahoval dvadsať programových opatrení, zameraných na sledovanie EZ a sanačných prác.

Kontrolou sme zistili, že zo stodvadsaťpäť programových opatrení ŠPS EZ (2010 – 2015) nebolo splnených trinásť opatrení; tieto mali byť plnené v krátkodobom časovom horizonte, t. j. v rokoch 2010 až 2011. Napríklad, neboli splnené programové opatrenia týkajúce sa posilnenia orgánov štátnej správy a odborných organizácií pre oblasť EZ, čo zapríčinilo, že všetky práce v kontrolovanom období boli zabezpečované nedostatočným počtom zamestnancov.

Nebolo dôsledne zabezpečené uplatňovanie princípu „znečisťovateľ platí“ pred prijatím environmentálneho zákona.

Systém hodnotenia, monitorovania – pokiaľ ide o napĺňanie ukazovateľov, ako aj dodržiavanie

Z pôvodne odhadovaných finančných prostriedkov vo výške 137,0 mil. eur na riešenie problematiky EZ dosiahli skutočne vynaložené výdavky z verejných zdrojov v rokoch 2010 až 2015 celkovú sumu 144,8 mil. eur. Kontrolou sme zistili, že nie sú dostupné komplexné údaje o sume finančných prostriedkov, ktoré boli použité na plnenie jednotlivých programových opatrení ŠPS EZ (2010 – 2015) za SR ako celok.

Z celkového počtu 64 lokalít, odporúčaných na sanáciu, boli sanácie vykonané len na 19 lokalitách. Z piatich zodpovedných rezortov si povinnosť vykonať sanácie plnili MŽP SR a MO SR.

rozhodnutí o poskytnutí NFP – bol preverený na vybranej vzorke projektov. NKÚ SR konštatuje,

že realizácia projektov bola v súlade s cieľmi projektov, vyjadrenými merateľnými ukazovateľmi, rozpočtom a harmonogramom realizácie.

NKÚ SR preveril vybrané projekty EZ, realizované v rámci ŠPS EZ (2010 – 2015), a zistil, že MŽP SR vo svojom majetku neevidovalo vrty určené na monitorovanie EZ; vrty sú nadobudnutým majetkom v zmysle zmlúv o dielo na geologické práce. Na základe výsledkov kontroly NKÚ SR odporučil, aby všetky vybudované geologické diela, určené na monitorovanie EZ, ktoré boli protokolárne prevzaté od zhotoviteľov, boli zároveň zaradené MŽP SR (v súlade s platnými predpismi) do evidencie majetku. Taktiež NKÚ SR odporučil, aby MŽP SR interným riadiacim aktom upravilo postup pri nakladaní s majetkom obstaraným v súvislosti s realizáciou geologických prác podľa geologického zákona.

NKÚ SR preveril rozsah a zameranie dvadsiatich troch kontrol, vykonaných vnútornými kontrolnými orgánmi MŽP SR, v rámci ktorých bolo uskutočnených štyridsať tri kontrol na mieste.

Kontroly boli zamerané na financovanie projektov EZ.

NKÚ SR zistil, že väčšina zo štyridsať tri kontrol na mieste bola zameraná výlučne na kontrolu nákladov na mzdy, cestovné náhrady, spotrebu PHM, propagáciu, semináre, všeobecné služby, odmeny za prácu vykonávanú mimo pracovného pomeru, a pod. Na základe výsledkov tejto kontroly NKÚ SR odporučil MŽP SR overiť nastavenie systému vnútornej kontroly v oblasti kontrol financovania projektov týkajúcich sa EZ, najmä z pohľadu účinnosti a efektívnosti vynaložených finančných prostriedkov.

Vláda SR svojím uznesením č. 7 z 13. januára 2016 schválila ŠPS EZ (2016 – 2021). Neprijala žiadne konzekvencie v súvislosti s nesplnením si úloh MH SR, MPAV SR a MDaV SR vyplývajúcich z predchádzajúceho uznesenia č. 153 z 3. marca 2010, ktorým schválila ŠPS EZ (2010 – 2015).

1 CIEĽ KONTROLNEJ AKCIE

Cieľom kontrolnej akcie bolo preveriť zabezpečenie komplexného a systémového riešenia problematiky EZ, zabezpečenie plnenia opatrení vyplývajúcich zo smerníc EÚ a zabezpečenie postupného odstraňovania EZ a znižovania rizík z nich vyplývajúcich pre zabezpečenie ochrany zdravia ľudí a životného prostredia v zaťažených oblastiach.

Účelom kontrolnej akcie bolo preveriť plnenie úloh vyplývajúcich pre MŽP SR zo ŠPS EZ (2010 – 2015).

Predmetom kontroly bolo preveriť vynakladanie finančných prostriedkov pri odstraňovaní EZ v rámci plnenia ŠPS EZ (2010 – 2015), vrátane vybraných projektov.

2 RÁMEC KONTROLNEJ AKCIE

Kontrola bola realizovaná podľa plánu kontrolnej činnosti, čo vyplývalo zo strategického plánu NKÚ SR na roky 2015 až 2017.

Takáto kontrola EZ bola vykonaná zo strany NKÚ SR vôbec prvýkrát, a preto sa kontrolóri sústredili na vyhodnotenie plnenia základného strategického dokumentu pre oblasť EZ a to ŠPS EZ (2010 – 2015), ktorý ako prvý je uceleným koncepčným dokumentom riešenia EZ v SR. Kontrolóri postupovali spôsobom vyhodnotenia plnenia každého zo sto dvadsiatich piatich programových opatrení a preverili dva vybrané projekty.

Problematika EZ je špecifickou oblasťou, ktorá si vyžaduje odborný prístup využívajúci, okrem iného, aj rozsiahle poznatky z oblasti geológie a ochrany podzemných vôd. Očakávaným výsledkom je aj dosiahnutie dobrého stavu vôd podľa požiadaviek vyplývajúcich zo Smernice 2000/60/EC Európskeho parlamentu a rady z 23. októbra 2000, ustanovujúcej rámec pôsobnosti spoločenstva v oblasti vodnej politiky. Množstvo EZ vyskytujúcich sa na celom území SR si vyžaduje vynakladanie nemalých finančných prostriedkov v dlhšom časovom období.

2.1 ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA

Základným dokumentom upravujúcim problematiku riešenia EZ v SR je ŠPS EZ (2010 – 2015) ako strategický dokument, o ktorý sa opieralo MŽP SR pri poskytovaní pomoci z fondov EÚ pre problematiku EZ. Projekty ŠPS EZ (2010 – 2015) boli realizované na základe prijatých opatrení po riadnom vyhodnotení potrieb SR pri zabezpečovaní odstraňovania EZ.

Do riešenia problematiky EZ boli v rámci ŠPS EZ (2010 - 2015) zapojené MŽP SR, MH SR, MDaV SR, MO SR a MPaRV SR. ŠPS EZ (2010 - 2015) neriešil problematiku odstraňovania EZ súkromným sektorom.

Priority boli zamerané na zabezpečenie komplexného a systémového riešenia problematiky EZ, ochrany zdravia ľudí a životného prostredia v zaťažených oblastiach, plnenia opatrení vyplývajúcich zo smerníc EÚ, postupného odstraňovania EZ a znižovania rizík z nich vyplývajúcich.

V IS EZ je evidovaných celkom 1 963 lokalít, z toho – 900 lokalít s pravdepodobnou EZ; 279 lokalít, na ktorých bola prítomnosť EZ potvrdená prieskumnými prácami; 784 sanovaných a rekultivovaných lokalít.

MŽP SR spracovalo prepočet potreby finančných zdrojov pre budúce obdobie. Predpokladaný negatívny dosah na rozpočet verejnej správy v rokoch 2016 až 2021 na odstraňovanie EZ predstavuje každoročne 39,6 mil. eur, t. j. spolu sumu 237,6 mil. eur. ŠPS EZ (2016 – 2021) bude realizovaný z fondov EÚ do výšky schválených finančných prostriedkov OP KŽP. V rámci OP KŽP je na riešenie EZ alokovaná čiastka 180 mil. eur z Kohézneho fondu. Spolufinancovanie zo ŠR SR vo výške 15 % predstavuje sumu 27 mil. eur.

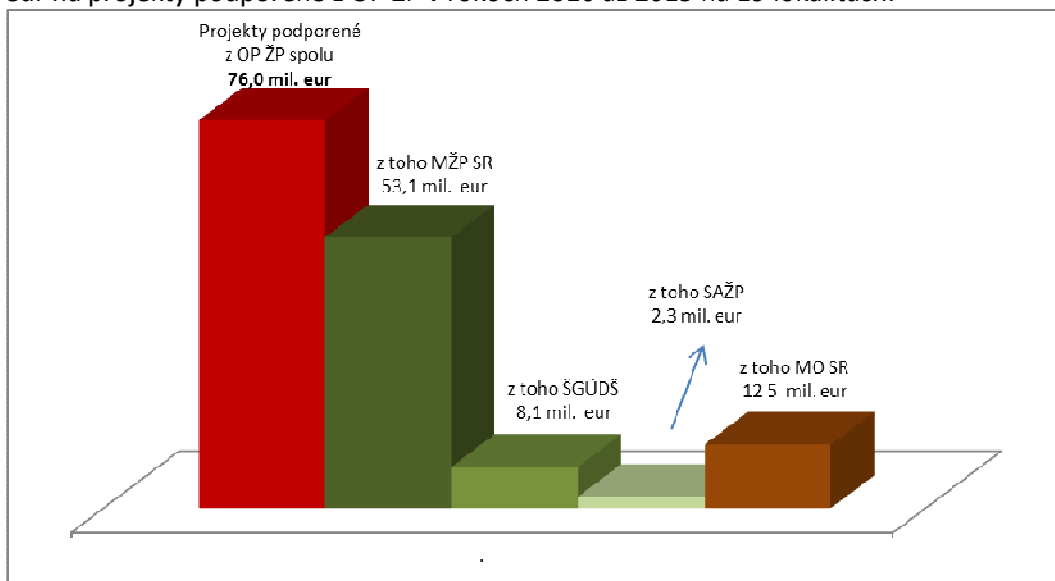
Z pôvodne odhadovaných finančných prostriedkov vo výške 137,0 mil. eur na riešenie problematiky EZ dosiahli skutočne vynaložené výdavky z verejných zdrojov v rokoch 2010 až 2015 celkom sumu 144,8 mil. eur.

Tabuľka č. 1: Zdroje krytia finančných výdavkov na riešenie problematiky EZ v období rokov 2010 až 2015

	Zdroj financovania	Výška podpory v mil. eur
1.	OP ŽP (Operačný cieľ 4.3 Nakladanie s nebezpečnými odpadmi spôsobom priaznivým pre životné prostredie a Operačný cieľ 4.4 Riešenie problematiky EZ vrátane ich odstraňovania na 19 lokalitách (viď graf č. 1)	76,0
2.	OP ŽP (Operačný cieľ 4.5 Uzatváranie a rekultivácia skládok odpadov) na 41 lokalitách	67,2
3.	Environmentálny fond	1,6
	Spolu	144,8

Zdroj: MŽP SR

Graf č. 1: Finančné prostriedky poskytnuté na riešenie problematiky EZ v rámci MŽP SR a MO SR v objeme 76,0 mil. eur na projekty podporené z OP ŽP v rokoch 2010 až 2015 na 19 lokalitách.

Bez prostriedkov z OP ŽP by nedošlo k odstraňovaniu EZ v stanovenom rozsahu a plneniu si záväzkov SR v tejto oblasti. Z celkovej sumy 76,0 mil. eur bolo na samotné sanácie použitých 47,4 mil. eur. Ostaných 28,6 mil. eur bolo použitých na projekty súvisiace so sanáciami;

napr. regionálne štúdie, atlas sanačných metód EZ, dobudovanie IS EZ, prieskum a monitoring EZ na vybraných lokalitách SR, osvetla, práca s verejnosťou, integrácia verejnosti do riešenia EZ, na prípravu ŠPS EZ na obdobie rokov 2016 až 2021 a iné.

2.2 VÝKON KONTROLY

NKÚ SR vykonal kontrolu v zmysle plánu kontrolnej činnosti NKÚ SR na rok 2016. Kontrola bola vykonaná v súlade so zákonom o NKÚ SR, štandardmi, ktoré vychádzajú zo základných princípov kontroly v rámci medzinárodných štandardov najvyšších kontrolných inštitúcií. Kontrola bola realizovaná základnými technikami kontroly súladu. Detailne boli preverené všetky programové opatrenia ŠPS EZ (2010 – 2015) na MŽP SR. Kontrolóri sa ďalej sústredili na preverenie

vnútorného kontrolného systému z hľadiska jeho zamerania na kontrolu projektov špecificky zameraných na EZ a výsledky vykonaných kontrol.

K metódam a technikám, ktoré boli uplatnené pri kontrole, patrilo najmä preskúmanie interných riadiacich aktov, dokumentácie vybraných projektov, uzatvorených zmlúv o dielo, ako aj analýzy, prepočty a osobná komunikácia so zodpovednými zamestnancami ministerstva.

3 ZISTENIA A ODPORÚČANIA

3.1 PODSTATNÉ ZISTENIA

Počas výkonu kontroly bolo v rámci piatich cieľov ŠPS EZ (2010 – 2015) preverené plnenie celkom stodvadsaťpäť opatrení, ktoré mali byť plnené

v krátkodobom časovom horizonte 2010 až 2011, v strednodobom časovom horizonte 2012 až 2015 a v dlhodobom časovom horizonte 2016 a viac.

Prvý cieľ: pre zlepšenie manažmentu EZ bolo prijatých päťdesiatdeväť programových opatrení, zameraných

- **Na podporu legitimizácie politiky EZ** formou legislatívnych opatrení, ktorých cieľom bolo začleniť právne predpisy EÚ pre oblasť EZ v SR. Prijaté boli vykonávacie predpisy a metodické pokyny. Identifikované, navrhnuté a schválené boli finančné mechanizmy na riešenie problematiky EZ vo forme prostriedkov z OP ŽP, EF a ŠR. Prijaté boli opatrenia na dôsledné uplatňovanie princípu „znečisťovateľ platí“, t. j. povinnosť pôvodcu EZ uhradiť všetky náklady súvisiace s odstránením EZ, na podporu výskumu a zavádzanie nových prieskumných a monitorovacích metód, sanačných postupov, na podporu vzdelávania, konferencií, informačných kampaní a vydávania publikácií. Všetky smernice Európskeho parlamentu a Rady, súvisiace s problematikou EZ, boli zapracované do právneho poriadku SR.
- **Na prevádzkovanie IS EZ**, budovanie ktorého začalo v roku 2006 s cieľom vybudovať informačný systém na základe inventarizácie všetkých EZ a na jeho prepojenie s ostatnými potrebnými databázami verejnej správy. Na prelome rokov 2015 a 2016 bolo evidovaných v IS EZ celkom 1 960 lokalít. Z toho 900 bolo pravdepodobných EZ, EZ bolo 276 a sanovaných a rekultivovaných EZ bolo 784. IS EZ je verejne prístupný a obsahuje verejne dostupné informácie pre širokú verejnosť. Systém spravuje SAŽP a umožňuje SR riadne plnenie si povinnosti hlásenia voči EÚ.
- **Na zvyšovanie zodpovednosti príslušných rezortov za odstraňovanie EZ.** Do tohto procesu boli zapojené príslušné ministerstvá a subjekty s účasťou štátu, ktoré sú zodpovedné za odstraňovanie EZ. Zámerom bolo posilniť aj administratívne kapacity, vzdelávanie a dôsledné uplatňovanie princípu „znečisťovateľ platí“. K začatiu dôsledného uplatňovania princípu „znečisťovateľ platí“ došlo až po prijatí geologického zákona, aj to len MO SR.

Kontrolou bolo v rámci prvého cieľa zistené:

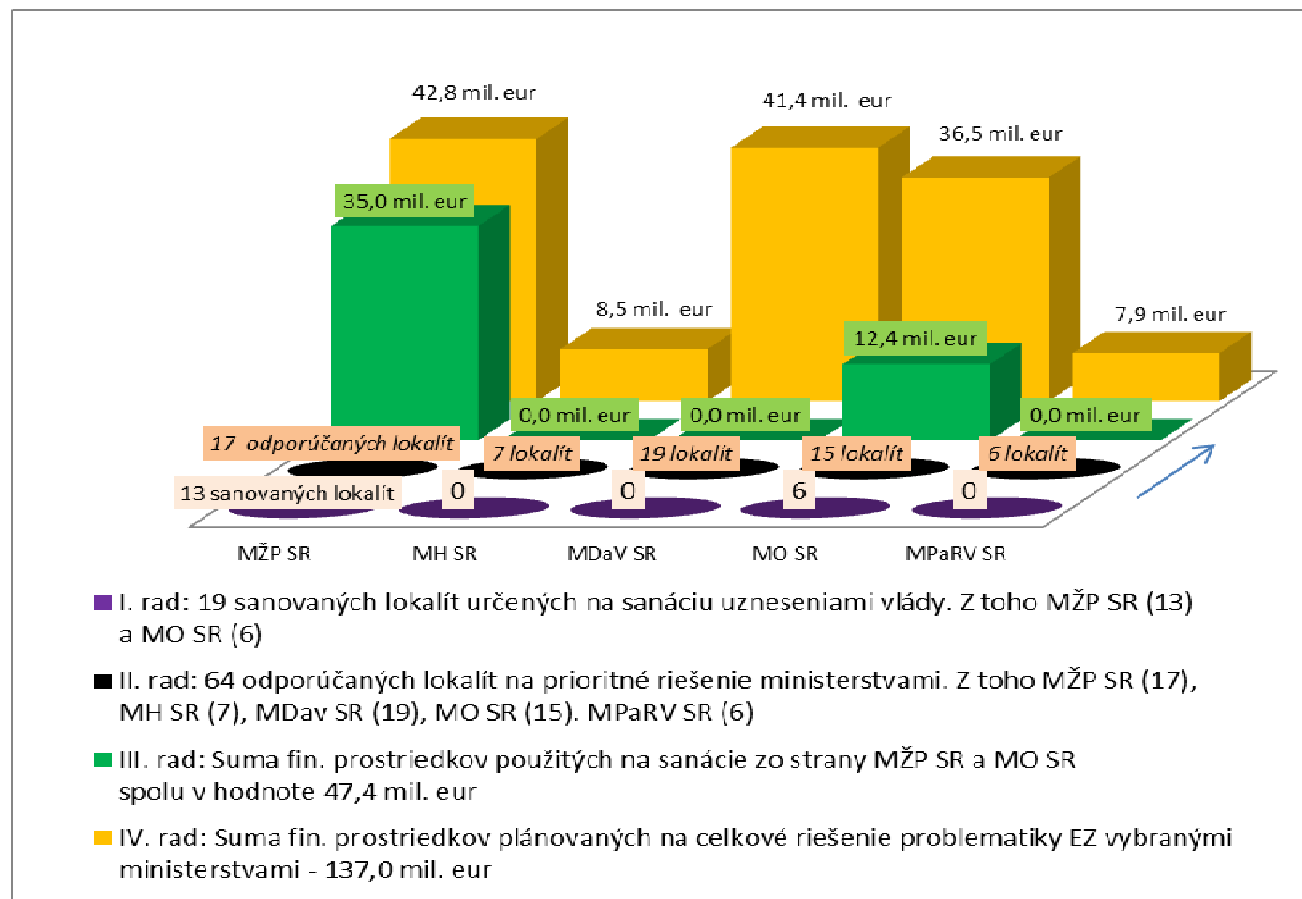
Svoju zodpovednosť vykonať sanácie EZ v rokoch 2010 až 2015 si splnili iba MŽP SR a MO SR.

MŽP SR plánovalo použiť 42,8 mil. eur na sanáciu 17 lokalít a skutočne použilo 35,0 mil. eur na sanáciu 13 lokalít. MO SR plánovalo použiť 36,5 mil. eur na sanáciu 15 lokalít a skutočne použilo 12,4 mil. eur na sanáciu 6 lokalít.

Svoju zodpovednosť vykonať sanácie EZ v rokoch 2010 až 2015 si nespĺnili MH SR, MDaV SR a MPaRV SR.

Tieto ministerstvá sa v kontrolovanom období nepodieľali na zvyšovaní svojej zodpovednosti za odstraňovanie EZ. Jedným z hlavných dôvodov nespĺnenia zodpovednosti vykonať sanácie tromi ministerstvami bolo, že nevytvorili personálne kapacity na riešenie problematiky EZ. MH SR plánovalo použiť 8,5 mil. eur na sanáciu 7 lokalít, ale k splneniu jeho zodpovednosti nedošlo. MDaV SR plánovalo použiť 41,4 mil. eur na sanáciu 19 lokalít, ale k splneniu jeho zodpovednosti nedošlo. MPaRV SR plánovalo použiť 7,9 mil. eur na sanáciu 5 lokalít, ale k splneniu jeho zodpovednosti nedošlo. Príslušné rezorty nezabezpečili každoročne rozpočtové prostriedky v rámci rozpočtov príslušných kapitol (zdroj 111). Prehľad o rozsahu plnenia zodpovednosti príslušných rezortov za odstraňovanie EZ v rokoch 2010 až 2015 je uvedený v grafe č. 2.

Graf č. 2: Plnenie zodpovednosti príslušných ministerstiev za odstraňovanie EZ; finančné prostriedky poskytnuté v rámci OP ŽP a počty sanácií vykonaných v rokoch 2010 až 2015

- Posilnenie orgánov štátnej správy a odborných organizácií pre oblasť EZ.** Boli vypracované schémy kompetencií a kontrol pre oblasť EZ v rámci environmentálneho zákona. Neboli posilnené orgány štátnej vodnej správy pre oblasť riadenia EZ. Na druhej strane, došlo k posilneniu odborných organizácií spadajúcich pod MŽP SR a priamo na MŽP SR. Prepojením informačných systémov došlo z výšeni schopnosti odborných organizácií poskytovať pomoc orgánom štátnej správy v oblasti starostlivosti o ŽP a k zavedeniu princípu partnerstva v tejto oblasti.

Druhý cieľ: pre **zabezpečenie identifikácie a prieskumu pravdepodobných EZ** bolo prijatých trinásť programových opatrení, zameraných na:

- **identifikáciu pravdepodobných EZ.** Bol zavedený systém overovania, registrácie a klasifikácie náhodne identifikovaných podozrivých lokalít. Verejnosti bolo umožnené nahlasovať podozrivé lokality prostredníctvom IS EZ.
- **realizáciu prieskumu pravdepodobných EZ** v najrizikovejších lokalitách, vypracovanie rizikových analýz prieskumom potvrdených environmentálnych záťaží v najrizikovejších lokalitách a v spolupráci so subjektmi realizujúcimi prieskum vlastných prevádzok (lokalít) s cieľom identifikácie pravdepodobných environmentálnych záťaží. Ich plnenie bolo zabezpečené najmä v rámci projektov MŽP SR Prieskum environmentálnych záťaží na vybraných lokalitách Slovenskej republiky (54 lokalít), Pravdepodobné environmentálne záťaže – prieskum na vybraných lokalitách Slovenskej republiky a Geologický prieskum pravdepodobných environmentálnych záťaží metódami diaľkového prieskumu Zeme a modelovaním (87 lokalít).

Kontrolou bolo zistené, že v rámci druhého cieľa neboli v rokoch 2010 až 2011 plnené tri opatrenia zamerané na zavedenie systému overovania, registrácie a klasifikácie náhodne identifikovaných podozrivých lokalít, na zabezpečenie prieskumu pravdepodobných EZ a na vypracovanie rizikových analýz prieskumom potvrdených EZ na najrizikovejších lokalitách. Tieto opatrenia boli priebežne plnené až po účinnosti environmentálneho zákona, a to v rámci projektu MŽP SR Prieskum environmentálnych záťaží na vybraných lokalitách Slovenskej republiky, pretože pred účinnosťou uvedeného zákona nebolo možné predkladať žiadosti o NFP.

Tretí cieľ: pre **zabezpečenie prieskumu EZ** bolo prijatých osemnásť programových opatrení, zameraných na:

- **realizáciu podrobného prieskumu EZ** na najrizikovejších lokalitách vo väzbe na prioritné EZ, zabezpečenie kontroly realizácie prieskumných prác a na pokračovanie v spolupráci so subjektmi realizujúcimi prieskum vlastných prevádzok. V rámci projektu MŽP SR bol realizovaný podrobný prieskum EZ na päťdesiatich štyroch lokalitách. Kontrola realizácie prieskumných prác bola zabezpečená prostredníctvom MŽP SR a Komisie pre posudzovanie a schvaľovanie záverečných správ. Doteraz bolo štyridsať zasadnutí komisie a schválených bolo dvestotrinásť záverečných správ.
- **vypracovanie rizikovej analýzy EZ**, zostavenie a zosúladenie zoznamu prioritných lokalít s opatreniami vyplývajúcimi zo zákona o vodách a z vodného plánu SR. Na vypracovanie analýzy rizika znečisteného územia MŽP SR vypracovalo metodický pokyn, ktorý neskôr nahradila smernica MŽP SR. V rámci realizácie podrobného prieskumu EZ bolo vypracovaných celkom päťdesiatštyri záverečných správ s analýzou rizika znečisteného územia. Na vypracovanie rizikových analýz bolo vynaložených celkom 521 436,24 eur.
- **vypracovanie auditu EZ pre problematiku lokalít**, ktorých sanácia bola hradená z verejných zdrojov. Opatrenie sa plnilo priebežne až od r. 2012 v rámci projektu MŽP SR Prieskum environmentálnych záťaží na vybraných lokalitách Slovenskej republiky.
- **vypracovanie štúdie uskutočniteľnosti sanácie EZ.** Na základe výsledkov prieskumu boli pre lokality, na ktorých bolo zistené závažné znečistenie územia, vypracované okrem analýz rizika aj štúdie uskutočniteľnosti sanácie.

Kontrolou bolo zistené, že v rámci tretieho cieľa nebolo v rokoch 2010 až 2011 plnených šesť opatrení, ktoré sa týkali najmä zabezpečenia podrobného prieskumu EZ, kontroly realizácie prieskumných prác, vypracovania rizikovej analýzy EZ, zosúladenie zoznamu prioritných lokalít, vypracovania auditu a štúdie uskutočniteľnosti sanácie EZ. Uvedené opatrenia boli reálne plnené až od roku 2012 na základe environmentálneho zákona. Pred jeho účinnosťou boli realizované len aktivity zamerané na prípravu kontrolných mechanizmov, prípravu žiadostí o NFP a podkladov pre verejné obstarávania pre príslušné projekty, prípravu metodického pokynu na vypracovanie rizikových analýz a zriadenie komisie pre posudzovanie a schvaľovanie záverečných správ.

Štvrtý cieľ: pre **zabezpečenie sanácií EZ** bolo prijatých pätnásť programových opatrení, zameraných na:

- **realizáciu sanačných prác na EZ**, k riešeniu ktorých bol zaviazaný štát. Zabezpečovaná bola realizácia sanácií na najrizikovejších lokalitách podľa zostaveného zoznamu EZ (pozri graf č. 2). Rizikovosť lokalít bola potvrdená rizikovými analýzami.
- **povoľovanie a kontrolu realizácie sanačných prác** na základe zavedenia jednotného systému povoľovania sanačných prác, kontroly realizácie sanačných opatrení a na určenie rozsahu kompetencií jednotlivých poverených kontrolných orgánov.

Piaty cieľ: pre **zabezpečenie monitoringu EZ** bolo prijatých dvadsať programových opatrení, zameraných na:

- **monitoring EZ**. Vybudované a dané do používania boli monitorovacie systémy pre stošesťdesiatjeden vybraných lokalít EZ na Slovensku, ktorých súčasťou sú spracované archívne materiály, vytvorený účelový geologický IS. Zostavené boli koncepčné modely a vykonaná ich aktualizácia. Pokračoval monitoring na územiach poškodených činnosťou Sovietskej armády.
- **monitoring sanačných prác**, vykonávaný podľa platných právnych predpisov. Zabezpečená bola evidencia výsledkov sanačných prác, jej vloženie do databázy Integrovaného monitoringu znečistenia podzemných vôd. Súčasťou bola príprava kontroly sanačného a post sanačného monitoringu na obdobie rokov 2016 až 2021 a na zabezpečenie prijatia potrebných opatrení orgánmi štátnej správy.

V rámci piateho cieľa nebolo v rokoch 2010 až 2011 plnené jedno programové opatrenie zamerané na zabezpečenie monitoringu v priebehu sanačných prác. Programové opatrenie nebolo plnené preto, že v tomto období neboli realizované žiadne sanácie EZ.

Na základe výsledkov kontroly plnenia programových opatrení ŠPS EZ (2010 – 2015) bolo zistené, že zo všetkých programových opatrení ŠPS EZ (2010 – 2015) nebolo splnených trinásť opatrení, ktoré mali byť plnené v krátkodobom časovom horizonte rokov 2010 až 2011.

Do prijatia environmentálneho zákona nebolo zabezpečené dôsledné uplatňovanie princípu „znečisťovateľ platí“.

MŽP SR nemalo údaje o sume finančných prostriedkov, ktoré boli v kontrolovanom období použité na plnenie viacerých opatrení ŠPS EZ 2010 až 2015, za SR ako celok, a údaje za jednotlivé ministerstvá, spoluzodpovedné za plnenie opatrení.

Systém hodnotenia, monitorovania, napĺňania ukazovateľov, ako aj dodržiavanie rozhodnutí o poskytnutí NFP bol preverený na vybranej vzorke projektov. NKÚ SR skonštatoval, že finančné prostriedky pridelené na vybrané projekty boli pridelené účelne a realizácia projektov bola v súlade s cieľmi projektov, vyjadrenými merateľnými ukazovateľmi, rozpočtom a harmonogramom realizácie. NKÚ SR kontrolou vybraných projektov zistil, že MŽP SR nemalo zaradené všetky vybudované geologické diela do

evidencie majetku MŽP SR v súlade s platnými predpismi po ich protokolárnom prevzatí od zhotoviteľov v zmysle ustanovení zmlúv o dielo.

Preverením vnútorného kontrolného systému MŽP SR bolo zistené, že v rokoch 2010 až 2015 bolo vnútornými kontrolnými orgánmi MŽP SR vykonaných 23 kontrol v oblasti financovania EZ, ktoré obsahovali aj 43 kontrol na mieste. Väčšina kontrol bola zameraná na formálnu kontrolu nákladov na mzdy, cestovné náhrady, spotrebovaný materiál, propagáciu, semináre, všeobecné služby, odmeny za prácu vykonávanú mimo pracovného pomeru, poštové služby, telekomunikácie a pod. Uvedené kontroly neboli zamerané na účinnosť a efektívnosť vynaložených finančných prostriedkov.

Pozitívom je, že SR schválením a realizovaním ŠPS EZ (2010 – 2015) koncepčne a dlhodobo rieši problematiku EZ.

Pozitívom je, že MŽP SR vypracovaním a realizovaním schváleného ŠPS EZ (2010 – 2015) koncepčne a dlhodobo rieši problematiku EZ a v tomto úsilí pokračuje aj v rámci ŠPS EZ (2016 – 2021).

3.2 POSTUP NKÚ SR

V zmysle zápisnice o prerokovaní protokolu o výsledku kontroly NKÚ SR uložil MŽP SR prijať v stanovených termínoch opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov a zaslať správu o ich plnení. V súlade s § 20 ods. 1 zákona č. 39/1993 Z. z. o NKÚ

SR bude záverečná správa zaslaná pre informáciu a ďalšie využitie predsedovi Výboru NR SR pre financie a rozpočet, predsedovi Výboru NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie a ministrom životného prostredia SR.

ODPORÚČANIA

- 1) NKÚ SR odporučil MŽP SR overiť nastavenie systému vnútornej kontroly v oblasti kontrol financovania projektov týkajúcich sa EZ, najmä z pohľadu účinnosti a efektívnosti vynaložených finančných prostriedkov.
- 2) NKÚ SR odporučil MŽP SR, aby všetky vybudované geologické diela, protokolárne prevzaté od zhotoviteľov, určené na monitorovanie environmentálnych záťaží, nadobudnutých v rámci plnenia opatrení ŠPS EZ, boli zaradené do evidencie majetku MŽP SR v súlade s platnými predpismi.
- 3) NKÚ SR odporučil MŽP SR, aby vnútorným riadiacim aktom upravilo postup pri nakladaní s majetkom obstaraným v súvislosti s realizáciou geologických prác podľa geologického zákona.

4 REAKCIA KONTROLOVANÉHO SUBJEKTU

NKÚ SR v rámci kontroly aktívne komunikoval s kontrolovaným subjektom o kontrolných zisteniach.

Vyhotovený protokol o výsledku kontroly bol predložený kontrolovanému subjektu na oboznámenie sa s jeho obsahom a prípadné vznesenie námietok voči pravdivosti, úplnosti a preukázateľnosti kontrolných zistení. MŽP SR nevznieslo žiadne námietky proti pravdivosti,

úplnosti a preukázateľnosti kontrolných zistení, uvedených v protokole o výsledku kontroly.

Protokol bol prerokovaný so štatutárnym orgánom kontrolovaného subjektu, ktorý plne akceptoval odporúčania NKÚ SR.

NKÚ SR bude priebežne monitorovať plnenie a účinnosť opatrení prijatých na odstránenie kontrolou zistených nedostatkov.

5 TÍM KONTROLÓROV

Kontrolná skupina bola zložená z troch kontrolórov pracujúcich v odbore životného prostredia a pôdohospodárstva, majúcich dlhoročnú odbornú prax.

ZÁVER

Kontrolná akcia naplnila v plnom rozsahu ciele stanovené v predmete kontroly. Preverená bola povinnosť Slovenskej republiky implementovať do právneho poriadku všetky smernice Európskeho parlamentu a Rady, súvisiace s problematikou environmentálnych záťaží a plnenie opatrení ŠPS EZ (2010 – 2015). Taktiež bolo preverené vynakladanie finančných prostriedkov pri odstraňovaní environmentálnych záťaží v rámci vybraných projektov a nastavenie systému vnútornej kontroly na ich kontrolu.

K 31. decembru 2015 bolo sanovaných celkom devätnásť lokalít EZ z celkového počtu šesťdesiatštyri plánovaných lokalít EZ, určených na sanáciu. Na odstraňovanie EZ boli použité finančné prostriedky formou podpory z Kohézneho fondu v rámci OP ŽP (prioritná os 4 Odpadové hospodárstvo), zo ŠR a z EF.

MŽP SR si plnilo úlohu koordinátora v zmysle uznesenia vlády SR č. 153 z 3. marca 2010 k návrhu ŠPS EZ (2010 – 2015). Svoju zodpovednosť vykonať sanácie EZ podľa tohto dokumentu si nespĺnili MH SR, MDaV SR a MPAV SR z dôvodu nevytvorenia

žiadnych personálnych kapacít a finančných zdrojov na riešenie problematiky EZ.

Kontrolou boli zistené nedostatky najmä v oblasti plnenia opatrení ŠPS EZ (2010 – 2015), uplatňovania princípu „znečisťovateľ platí“, v dostupnosti komplexných údajov o sume finančných prostriedkov, ktoré boli použité na plnenie opatrení ŠPS EZ (2010 – 2015), za SR ako celok, a v nezariadení vybudovaných monitorovacích systémov do majetku MŽP SR.

Na základe výsledkov kontroly smerovali odporúčania NKÚ SR najmä na nastavenie účinného a efektívneho systému vnútornej kontroly financovania projektov týkajúcich sa EZ a postupu pri nakladaní s majetkom obstaraným v súvislosti s realizáciou geologických diel.

V zmysle zápisnice o prerokovaní protokolu sa MŽP SR zaviazalo prijať opatrenia a následne zaslať správu o splnení, resp. plnení opatrení. Náležitost prijatých opatrení aj samotné splnenie, resp. plnenie opatrení bude NKÚ SR priebežne sledovať v rámci svojej činnosti.

KONTAKT

NKÚ SR, Priemyselná 2, 824 73 Bratislava
Web: www.nku.gov.sk

Kontrolovaný subjekt:
MŽP SR, Nám. Ľ. Štúra 1, 812 35 Bratislava